

دانشگاه اصفهان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه معارف اسلامی

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی مدرسی معارف

گرایش مبانی نظری اسلام

نقش مسیح (علیه‌السلام) در دولت مهدی (علیه‌السلام)

استاد راهنما:

دکتر حسین عزیزی

استاد مشاور:

دکتر مجتبی سپاهی

پژوهشگر:

مجید یعقوب زاده

دی ماه ۹۰

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و
نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق
به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه معارف اسلامی

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته ی مدرسی معارف اسلامی، گرایش مبانی
نظری اسلام آقای مجید یعقوب زاده

تحت عنوان

نقش مسیح (علیه السلام) در دولت مهدی (علیه السلام)

در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۸ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه «بسیار خوب» به تصویب نهایی رسید.

امضاء
امضاء
امضاء
امضاء
امضای اعضای گروه

۱- استاد راهنمای پایان نامه دکتر حسین عزیزی با مرتبه ی علمی استادیار

۲- استاد مشاور پایان نامه دکتر مجتبی سپاهی با مرتبه ی علمی استادیار

۳- استاد داور داخل گروه دکتر سید احمد محمودی با مرتبه ی علمی استادیار

۴- استاد داور خارج از گروه دکتر رضا شکرانی با مرتبه ی علمی استادیار

سپاسگزاری

با تقدیم سپاس و تشکر فراوان از استاد بزرگوار و کوشای خود جناب آقای دکتر حسین عزیزی که با راهنمایی، دقت و تأمل فراوان خود این حقیر را در نوشتن این تحقیق به نحو کمال و تمام یاری نمودند. و نیز با سپاس از استاد محترم جناب آقای دکتر مجتبی سپاهی که با ارائه مشورت‌های سازنده و راهگشا و دلسوزانه خود به غنای رساله افزودند. و در پایان نیز، تشکر و سپاس بی دریغم را به همسر گرامی ام که با تحمل دشواریها و با بردباری شان، مرا در نگارش این اثر یاری نمودند تقدیم می‌دارم و توفیقات روز افزون ایشان را از درگاه احدیت مسئلت دارم.

تقدیم به

ساحت مقدس پیامبر اکرم (ص) که رحمه للعالمین است.
ارواح مطهره ائمه اطهار (علیهم السلام) که برای اسلام از همه چیز گذشتند.
مقام رفیع صاحب عصر، مهدی موعود عج و وزیر دولت جهانی اش عیسی مسیح ع .
امام خمینی (ره) که انقلابش زمینه ساز ظهور حضرت مهدی (ع) است .
و شهیدان شاهد که قطرات خونشان جان مایه مداد عالمان و متعلمان است.

چکیده

پژوهش پیش رو در صدد بررسی نقش عیسی مسیح ع در دولت جهانی مهدی موعود ع است. در این پژوهش پس از مباحث کلی و مفهومی در فصل دوم به شماری از مبانی نظری و کلامی تحقیق مانند: امامت و خلافت حضرت مهدی (ع)، عیسی مسیح در کتاب مقدس و قرآن، رجعت و یا نزول مسیح ع، مسیح و جانشینی مهدی (ع)، آیا حضرت مهدی (ع) مجدد است؟ و نجات بشر در پایان تاریخ، پرداخته شده است. سپس در فصل سوم به محورهای اصلی پژوهش مانند اقتدای مسیح ع به نماز مهدی، وزارت دولت مهدی، کشتن دجال، شکستن صلیب به عنوان نماد فرهنگ و تفکر مسیحی، از میان برداشتن یاجوج و ماجوج، خزانه داری و داوری در دولت مهدی علیه السلام با استناد به کتب روایی پرداخته شده است. به دلیل ماهیت این تحقیق، منابع تحقیق، کتابخانه ای است. شیوه به کار رفته در آن، جستجو، مطالعه و تحلیل داده‌ها است. شیوه بیان مطالب مبتنی بر توصیف و تحلیل کلامی و حدیثی است.

کلید واژه‌ها: عیسی (ع)، مسیح (ع)، مهدی (ع)، حدیث، دولت، دجال.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیشگفتاره

فصل اول: کلیات

- ۱-۱ - تبیین مسئله پژوهشی و اهمیت آن ۱
- ۱-۲ - اهداف ۲
- ۱-۳ - پرسشها ۲
- ۱-۴ - پیشینه تحقیق ۲
- ۱-۵ - روش تحقیق ۳
- ۱-۶ - تعاریف ۳
- ۱-۶-۱. عیسی مسیح (ع) ۳
- ۱-۶-۲. مهدی (ع) ۳
- ۱-۶-۳. دولت مهدوی ۴
- ۱-۶-۳.۱. عدالت گستری ۴
- ۱-۶-۳.۲. رفاه و آسایش عمومی ۵
- ۱-۶-۳.۳. رضایت همگانی از حکومت مهدی (عج) ۵
- ۱-۶-۳.۴. امنیت همه جانبه و عمومی ۵
- ۱-۶-۳.۵. احساس بی‌نیازی در مردم ۵
- ۱-۶-۳.۶. غلبه اسلام بر سایر ادیان ۵
- ۱-۶-۳.۷. جهانی بودن حکومت حضرت مهدی (عج) ۵
- ۱-۷ - معرفی و بررسی برخی از منابع ۶
- ۱-۷-۱ - کمال الدین و تمام النعمه ۶

- ۱-۷-۲. الغیبه نعمانی..... ۷
- ۱-۷-۳. منتخب الأثر فی الإمام الثانی عشر..... ۷
- ۱-۷-۴. تفسیر المیزان..... ۸
- ۱-۸. موعود امم..... ۸
- ۱-۹. اندیشه‌ی موعود در مسیحیت و اسلام..... ۹
- ۱-۱۰. آیا مهدی موعود همان مسیح است؟..... ۱۰
- ۱-۱۱. شباهت ها..... ۱۱
- ۱-۱۱-۱. قیام مهدی (ع) و نزول مسیح (ع) به منزله نشانه پایان این جهان..... ۱۱
- ۱-۱۱-۲. غیبت..... ۱۲
- ۱-۱۱-۳. کودکی..... ۱۳
- ۱-۱۱-۴. اخلاق و شمایل..... ۱۳
- ۱-۱۱-۵. سخن گفتن در گهواره..... ۱۳
- ۱-۱۱-۶. شباهت در شخصیت و شمایل مادر..... ۱۴
- ۱-۱۱-۷. زهد و پارسایی..... ۱۵
- ۱-۱۱-۸. درمان بیماریهای سخت..... ۱۶
- ۱-۱۱-۹. اختلاف مردم درباره حضرت عیسی و حضرت مهدی علیهما السلام..... ۱۶

فصل دوم: مبانی نظری

- ۱-۲. امامت و خلافت حضرت مهدی (ع)..... ۱۸
- ۲-۲. عیسی مسیح در کتاب مقدس و قرآن..... ۲۰
- ۲-۳. رجعت و یا نزول مسیح..... ۲۱
- ۲-۳-۱. رجعت در لغت و روایات..... ۲۱

- ۲-۳-۲. رجعت از منظر کتاب مقدس..... ۲۳
- ۳-۳-۳. دیدگاه اهل تسنن درباره رجعت یا نزول مسیح (ع)..... ۲۴
- ۴-۳-۲. دیدگاه شیعه درباره رجعت و یا نزول مسیح (ع)..... ۲۵
- ۱-۴-۳-۲. دیدگاه شیخ صدوق..... ۲۵
- ۲-۴-۳-۲. دیدگاه شیخ حر عاملی..... ۲۶
- ۳-۴-۳-۲. دیدگاه شیخ طبرسی..... ۲۶
- ۴-۴-۳-۲. دیدگاه علامه طباطبایی..... ۲۷
- ۴-۴-۳-۲. مسیح و جانشینی مهدی (ع)..... ۲۹
- ۵-۲. آیا حضرت مهدی (ع) مجدد است؟..... ۳۰
- ۶-۲. نجات بشر در پایان تاریخ..... ۳۴

فصل سوم: نقش مسیح (ع) در دولت مهدی (ع)

- ۱-۳. اقتدا به نماز مهدی (عج)..... ۳۸
- ۱-۱-۳. آثار و برکات اقتداء..... ۴۰
- ۲-۳. وزارت در دولت مهدی (ع)..... ۴۲
- ۳-۳. شکستن صلیب..... ۴۳
- ۴-۳. کشتن خوک..... ۴۵
- ۵-۳. کشتن دجال..... ۴۶
- ۱-۵-۳. مفهوم لغوی دجال..... ۴۶
- ۲-۵-۳. مفهوم دجال در انجیل..... ۴۶
- ۳-۵-۳. دجال در اناجیل..... ۴۶
- ۴-۵-۳. دجال در روایات اسلامی..... ۴۸

.....	۳ - ۵ - ۵. حتمی بودن خروج دجال	۴۹
.....	۳ - ۵ - ۶. اوصاف دجال	۴۹
.....	۳ - ۵ - ۷. یاران دجال	۵۰
.....	۳ - ۵ - ۸. ترفندها و حيله های دجال	۵۱
.....	۳ - ۵ - ۹. مفهوم عام دجال در روایات اسلامی	۵۳
.....	۳ - ۵ - ۱۰. سرنوشت دجال	۵۶
.....	۳ - ۶. نابود ساختن یاجوج و ماجوج	۵۸
.....	۳ - ۶ - ۱. مفهوم لغوی یاجوج و ماجوج	۵۸
.....	۳ - ۶ - ۲. یاجوج و ماجوج در قرآن	۵۹
.....	۳ - ۶ - ۳. یاجوج و ماجوج در روایات	۶۰
.....	۳ - ۶ - ۴. اوصاف یاجوج و ماجوج	۶۱
.....	۳ - ۶ - ۵. برنامه های یاجوج و ماجوج	۶۳
.....	۳ - ۶ - ۶. سرنوشت یاجوج و ماجوج	۶۴
.....	۳ - ۷. قضاوت و داوری حضرت عیسی (ع) در دولت مهدوی	۶۶
.....	۳ - ۸. خزانه داری	۶۹
.....	۳ - ۹. برقراری صلح میان رومیان و مسلمانان	۷۰

فصل چهارم: نتیجه

.....	منابع و مآخذ	۷۷
-------	--------------	----

پیشگفتار

اعتقاد به ظهور منجی موعود در پایان تاریخ، یکی از باورهای کهن بسیاری از ادیان و مکاتب الهی و بشری است. بر همین اساس، دیدگاه‌های مختلفی نیز در این رابطه مطرح شده است. در دین مسیحیت، رستاخیز عیسی مسیح - که به یکی از موضوعات پر دامنه در کتاب مقدس بدل شده است - در پیوندی عمیق با آموزه‌ی بازگشت عیسی به مثابه‌ی منجی موعود در آخرالزمان است. به همین دلیل به درستی می‌توان گفت، دین مسیحیت بر اساس باور کاملاً موعودی (موعود گرایی) شکل گرفته است. همچنین در دین اسلام درباره اصل منجی اختلاف قابل توجه و مهمی نیست، و اما در اینکه آیا منجی موعود متولد شده یا نه؟ اختلاف وجود دارد. اهل سنت قائل اند که او هنوز بدنیا نیامده، ولی شیعه معتقد است که او متولد شده و در پس پرده غیبت به سر می‌برد.

و اما مسأله‌ی که ذهن نگارنده را به خود مشغول ساخته، افزون بر شناخت مسائل عصر ظهور، نقش عیسی مسیح در دولت جهانی مهدی است. تاجایی که ما می‌دانیم این مسأله در هیچ پژوهشی به طور مستقل و جامع بررسی نشده است. بر این اساس سرفصل‌های اصلی رساله به قرار ذیل شکل گرفته است:

در فصل اول به تبیین مسئله و اهداف، پرسشها، پژوهش، روش تحقیق، تعاریف، بررسی برخی از منابع مورد استفاده در این تحقیق، شناخت موعود واقعی، اندیشه‌ی موعود در مسیحیت و اسلام پرداخته شده است.

در فصل دوم، مباحث بنیادی و مبانی نظری تحقیق مانند امامت، عیسی مسیح در کتاب مقدس و قرآن، رجعت یا نزول حضرت عیسی (ع)، برخی از شباهتهای حضرت مهدی و حضرت عیسی (علیهماالسلام)، مجدد بودن حضرت مهدی (ع)، و نجات بشر در پایان تاریخ، مورد بررسی قرار گرفته است.

در فصل سوم، به بررسی و مطالعه نقش‌های حضرت مسیح (ع) در دولت حضرت مهدی (ع) که اقتدای معنی دار حضرت عیسی (ع) در نماز به حضرت مهدی (ع)، وزارت در دولت مهدوی، شکستن صلیب برای برداشتن نماد کفر، کشتن خوک به خاطر حرمت آن، کشتن دجال، نابود ساختن یاجوج و ماجوج، قضاوت و داوری، خزانه داری، و برقراری صلح میان رومیان و مسلمانان پرداخته شده است.

تحقیق پیش رو بازتاب دسترنج دهها راوی و دانشمند سلف در خامه ماست که اگر فضل و فخری باشد البته از آنهاست و اگر قدح و نقصی، از جانب خامه نا تمام ما. که به قول جاحظ، جسورانه گام به کارزار نقد و نظر نهاده است: «هر کس کتابتی کردخوبستن آماج ساخت؛ اگر نیکونوشت ستایش شد و اگر بد نوشت متهم گردید؛ مَنْ كَتَبَ اسْتَهْدَفَ فَإِنْ أَحْسَنَ اسْتَعْطَفَ وَإِنْ أَسَاءَ اسْتَقْدَفَ». (ثعالبی، الاعجاز والانجاز، ص ۱۱) امید می‌رود کفه کاستی‌ها و ناراستی‌های آن، بر داشته‌ها و یافته‌های سنگینی نکند و اگر جز این باشد البته شایسته نقد و "بیکار عالمانه" است. و در نتیجه، بازار معرفت از رونق می‌افتد و توانایی‌های انسان همچنان در خواب خمودی می‌ماند و به فعلیت نمی‌رسد. چنین رونقی به قدری دوست داشتنی و پرحاصل است که حتی "نقد بد دلانه" نیز در نگاه دانشوران سنجیده کار، سحاب رحمت کشت اندیشه‌های انسان و جرس بیداری ممکنات اوست.

فصل اول

کلیات

۱-۱ - تبیین مسئله پژوهشی و اهمیت آن

تحقیق پیش رو در مقایسه با مطالعات و پژوهش‌های به عمل آمده در موضوع مهدی شناسی از استقلال، جامعیت، تتبع و بررسی‌های بیشتری برخوردار است؛ بنابراین گامی است فرا روی کسانی که می‌خواهند به مطالعات بیشتری در زمینه نقش تاریخی مهدی و مسیح و رابطه آن دو بپردازند. در عین حال به دلیل کم سابقه بودن موضوع کاری است در خور تأمل و پژوهش و نقد بیشتر.

در این نگارش زوایای پیدا و پنهان دولت مهدوی مورد تأمل قرار گرفته و نقش مسیح پیامبر (ع) در آن بر جسته شده است. توصیف این نقش و واکاری ابعاد سندی و محتوایی روایات موجود و کوشش در راه سازگاری و جمع این روایات به ویژه روایاتی که به نقش دجال در آخرالزمان و کشته شدن او توسط مسیح به عنوان سردار مهدی اشاره دارد از نکات قابل تأمل این پژوهش است، و نیز به مباحثی چون رجعت مسیح و جایگاه وزارت او در دولت مهدی (ع) قضاوت مسیح، نماز جماعت مهدی (ع) و اقتدای مسیح به آن حضرت، شکستن صلیب، کشتن خوک، بحث یا جوج و مأجوج و دعوت رومیان می‌پردازد.

در این تحقیق سعی شده نقش و چهره تاریخی دجال در انحراف آدمیان برجسته شود. این پژوهش از آن روی که ضلع مهمی از اضلاع گسترده مهدویت، به عنوان یکی از ضروریات اسلام، را مطالعه کرده و مسائل مهمی

چون بازگشت انحصاری مسیح در آخرالزمان، و اینکه نزول مسیح رجعت نیست، مورد چالش قرار می‌دهد حائز اهمیت است. افزون بر این می‌تواند صفحاتی از سیمای «نظام مهدوی» فرا روی دولت مردان نظام اسلامی قرار دهد و در نهایت، به توسعه گفتمان نظریه ظهور موعود جهانی مدد رساند.

بی شک، شناخت موضوع منجی و همراهان او، و ظهور دولت حق برای نسل جوان امروز بسیار لازم و ضروری است. زیرا بر همگان آشکار است که دشمن خدا، استکبار جهانی امروزه سعی بر این دارد که از واقع شدن ظهور به هر صورت ممکن جلوگیری نمایند. بنابراین، اهمیت شناخت زوایای پیدا و پنهان دولت مهدوی و نقش مسیح به عنوان یار حضرت و اینکه آخرین منجی از میان رهبران دین اسلام است نه خود مسیح، آشکار می‌شود.

۱ - ۲ - اهداف

- بررسی رابطه حضرت مسیح (ع) و حضرت مهدی (ع) پس از نزول و ظهور.
- بررسی موانع تحقق دولت مهدی (ع) و نقش مسیح در زدودن آن‌ها.
- فلسفه وجودی حضرت مسیح (ع) در کنار حضرت مهدی (ع) و علت انتخاب او از میان انبیای الهی.

۱ - ۳ - پرسشها

- مسیح پس از نزول چه رابطه‌ای با مهدی (ع) پس از ظهور دارد؟
- مسیح چه نقشی در زدودن موانع تحقق دولت مهدی (ع) دارد؟
- علت برگزیده شدن حضرت مسیح (ع) برای همراهی حضرت مهدی (ع) چیست؟

۱ - ۴ - پیشینه تحقیق

هر چند درباره‌ی مسیح (ع) و مهدی (ع) و تعامل آن دو، کتاب‌های فراوانی نگارش یافته اما به نظر می‌رسد در میان این پژوهش‌ها کتاب *مسیح و المنتظر و نهایت العالم* از عبدالوهاب عبدالسلام طویله نخستین اثر است، در این کتاب از برخی روایات استفاده گردیده که، به رفتار مسیح با مهدی (علیهما السلام)، مبارزه مسیح با دجال، نزول مسیح و اینکه مسیح (ع) مصدق حضرت مهدی (ع) است پرداخته شده است. ولی در عین حال کتاب فوق از جامعیت کافی برخوردار نیست چرا که در مورد نقش‌های دیگر مسیح (ع) از جمله: وزارت، خزانه داری، قضاوت، شکستن صلیب و کشتن خوگ مطالب در خوری نیاورده است.

کتاب نزول مسیح و ظهور موعود از میر تقی حسینی گرگانی جامع‌تر از کتاب یاد شده به تعامل مسیح با مهدی و مشخصات دولت مهدی (ع) پرداخته است. اما در این کتاب نیز جای نقد و بررسی همه جانبه از نقش مسیح (ع) به ویژه در مبارزه با یهود و دجال و سفیانی در دولت آخرالزمان خالی است. افزون بر این، کتاب یاد شده از نظر گزیده گویی و نظم غیر منطقی مطالب رنج می‌برد.

مقاله نقش مسیح (ع) در انقلاب جهانی حضرت مهدی (ع) چاپ شده در مجله خورشید مکه به تاریخ ذی‌قعدة ۱۴۲۵ شماره ۲۴ بی نام، توصیف گزارش گونه ای است از روایات موجود در این زمینه که جای هر گونه بسط و تحلیل در آن خالی است.

با توجه به این پیشینه، تحقیق پیش رو دولت مهدی موعود را از منظر قرآن و روایات در موضوعاتی چون جریان شناسی دجال و نقش مسیح در مبارزه با دجال آخرالزمان، جایگاه وزارت در دولت مهدی و نقش مسیح در این جایگاه، مسئله نماز جماعت مهدی (ع) و اقتدای مسیح (ع) به آن حضرت، مبارزه مسیح با یهود معاند و مسیح به منزله وارث مهدی (ع) مورد بررسی قرار می‌دهد.

۵-۱ - روش تحقیق

به علت استناد به آیات قرآن و روایات معصومین، ماهیت آن اسنادی و کتابخانه ای است. در این تحقیق، منابع روایی مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد. روش پاسخگویی به سؤال‌ها، توصیفی - تحلیلی است.

۶-۱ - تعاریف

۱-۶-۱- عیسی مسیح (ع)

مسیح لقب عیسی بن مریم، یکی از رسولان الهی است. که بنا بر یک نظر هنوز زنده است و در آخرالزمان برای نجات بشر و امداد امام مهدی (ع) به روی زمین باز خواهد گشت. (قرآن کریم، نساء، آیه ۱۵۷؛ آل عمران، آیه ۵۵؛ المیزان، ج ۵، ص: ۲۱۶ - ۲۱۹).

۱-۶-۲- مهدی (ع)

مهدی در لغت به معنی راه یافته و در اصطلاح، مهدی مردی الهی همانم پیامبر (ص) از خاندان آن حضرت و از فرزندان حضرت فاطمه زهرا (س) است.

او بر اساس روایات اهل بیت (ع) فرزند امام حسن عسکری (ع) است که به سال ۲۵۵ ق زاده شده و از زمان درگذشت پدرش (۲۶۰ ق) تا به امروز، غیبت صغری را پشت سر نهاده و در غیبت کبری به سر می‌برد. در پایان

تاریخ (آخر الزمان) به امر الهی برخاسته و زمین را پس از فراگیری ظلم و ستم از عدل و داد پر خواهد کرد ما معتقدیم که پیامبر خدا به نام و نسب، از حجت خدا خبر داده است. و خداوند، دینش را به سبب حجتش بر همه‌ی ادیان چیره و پیروز می‌گرداند، هر چند مشرکان نپسندند. خداوند به واسطه آخرین جانشین پیامبر اسلام (ص) شرق و غرب جهان را خواهد گرفت تا آن که در زمین، جایی نماند مگر، در آن فریاد لایله إله إلا الله برآوردند. او همان مهدی، آخرین ولی از اولیاء الهی است، که هرگاه خروج کند عیسی بن مریم فرود می‌آید و پشت سرش نماز می‌گزارد و آن که بروی اقتدا کند، مانند کسی است که پشت سر پیامبر خدا نماز گزارده است؛ چرا که او خلیفه‌ی خداست. (بستوی، ۱۴۲۰ ق، صص ۳۳۲-۳۲۷؛ شیخ مفید، بی تا، ج ۲، ص ۳۲۳؛ همو ۱۴۱۳ ق، ص ۹۵).

۱-۶-۳- دولت مهدوی

دولت یعنی مجموعه مشخصی از نهادهای سیاسی که نظام سلطه را به نام منافع مشترک، در داخل یک سرزمین محدود، مورد بررسی قرار می‌دهند. (ایان مک لین، ۱۳۸۱ ش، ص ۷۷۵). با توجه به تعریفی که از مهدی (ع) ارائه شد، جغرافیای دولت حضرت سطح کره‌ی زمین است نه یک سرزمین خاص. و خداوند به واسطه وی شرق و غرب جهان را خواهد گرفت تا آن که در زمین، جایی نماند مگر که در آن فریاد اذان برآوردند و همه‌ی ادیان از آن خدا گردد (مفید، ۱۴۱۳ ق، ص ۹۵).

دولت مهدوی دارای ویژگی‌های خاصی است که تاکنون در هیچ دولتی این ویژگی‌ها به طور کامل همزمان وجود نداشته است. ما این ویژگی‌ها را به اختصار بیان می‌کنیم:

۳-۶-۱. عدالت گستری

براساس روایات فراوانی عدل و قسط از مهم‌ترین اهداف قیام حضرت مهدی (عج) است. این مهم علاوه بر روایات شیعه، در انبوه روایات اهل سنت نیز مورد اشاره قرار گرفته است. به نقل از ابی سعید خدری، رسول خدا (ص) درباره فراگیری عدل در عصر ظهور فرمود: « زمین پر شود از جور و ستم پس مردی از عترت من خروج کند و هفت یا نه سال سلطنت کند و زمین را پر از عدل و داد کند چنانچه پر از جور و ظلم شده است». (شیخ صدوق، ۱۳۷۴، ج ۱، صص ۴۳۴ و ۴۳۵ و ص ۳۴؛ ابی داوود، ۱۴۲۰، ج ۴، ص ۸۷؛ سیوطی، ۱۴۲۱، ج ۲، ص ۵۶).

۶-۳-۲. رفاه و آسایش عمومی

از دیگر ویژگی‌های حکومت حضرت مهدی (عج) رفاه عمومی است. این ویژگی نیز در روایات شیعه و سنی ذکر شده است. رسول اکرم (ص) فرمود: «مهدی در امت من خواهد بود... مردم در زمان او چنان زندگی خواهند کرد که هرگز قبل از آن نکرده بودند». (سیوطی، ۱۴۲۱، ج ۲، ص ۷۶؛ ابن کثیر، ۱۴۲۲، ج ۱، ص ۳۶۹).

۶-۳-۳. رضایت همگانی از حکومت مهدی (عج)

تمامی مردم پس از ظهور و در دوران حکومت امام مهدی (عج) از حاکمیت آن حضرت رضایت کامل خواهند داشت. این مهم هم در روایات شیعه و هم در روایات اهل سنت ذکر شده است. (مقدسی شافعی، ۱۴۱۶، ص ۷۳؛ الجوبینی، ۱۳۹۸، ج ۲، ص ۳۱۰).

۶-۳-۴. امنیت همه جانبه و عمومی

از ویژگی‌های مهم جامعه عصر ظهور، امنیت فراگیر و همگانی در کل کره زمین است. امام باقر (ع) در این باره می‌فرماید: «به خدا سوگند! یاران مهدی آن اندازه می‌جنگند، تا خدا به یگانگی پرستیده شود و به او شرک نوزند تا آنجا که پیرزنی سالخورده و ناتوان، از این سوی جهان به آن سوی جهان رهسپار می‌شود و کسی متعرض او نمی‌گردد...» (مقدسی شافعی، ۱۴۱۶، ص ۲۰۷ و ۲۱۱).

۶-۳-۵. احساس بی‌نیازی در مردم

یکی از خصیصه‌های مردم در عصر ظهور احساس بی‌نیازی است. پیامبر اکرم (ص) فرموده است: «شما را به مهدی بشارت می‌دهم... به هنگام ظهور او خداوند دل‌های امت محمد (ص) را سرشار از بی‌نیازی می‌کند...». (سیوطی، ۱۴۲۱، ج ۲، ص ۵۵؛ شیخ مفید، بی‌تا، ج ۲، صص ۳۵۵ و ۳۵۶؛ شیخ حر عاملی، ۱۴۲۲، ج ۵، ص ۱۱۵).

۶-۳-۶. غلبه اسلام بر سایر ادیان

از دیگر موضوعات مشترک بین شیعه و اهل سنت، غلبه اسلام بر دیگر ادیان، در عصر ظهور است. (مقدسی شافعی، ۱۴۱۶، ص ۹۵؛ ابن کثیر، ۱۴۲۲، ج ۱، ص ۳۶۹).

۶-۳-۷. جهانی بودن حکومت حضرت مهدی (عج)

شمار زیادی از احادیث اسلامی بر فراگیری حکومت حضرت مهدی (عج) تأکید کرده است. پیامبر اکرم (ص) فرمود: «...مردم در میانه رکن و مقام با مهدی (عج) بیعت می‌کنند؛ خداوند به واسطه او، دین را بر

می گرداند و پیروزی‌هایی برای او به وجود می‌آورد تا بدانجا که هیچ کس بر زمین باقی نمی‌ماند، مگر آنکه «لااله الاالله» را می‌گوید. (ابن کثیر، ۱۴۲۲، ج ۱، ص ۳۶۹).

امام صادق(ع) فرمود: «هنگامی که قائم قیام نماید هیچ زمینی نخواهد ماند، مگر آنکه در آن ندای شهادتین (أشهد أن لا إله إلا الله وأنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ) سر داده خواهد شد». (عیاشی، ۱۳۸۰، ج ۱، ص ۲۰۷).

۱ - ۷ - معرفی و بررسی برخی از منابع

در تحقیقاتی که از منابع روایی و کتاب‌های قدیمی استفاده شده لازم است که این منابع مورد بررسی قرار گیرد. از این رو در این بخش ما بر آن شدیم، برخی از منابع که مستندات از آنها را نقل کردیم بررسی نمائیم.

۱ - ۷ - ۱ - کمال الدین و تمام النعمه

یکی از کتب معتبر مذهب شیعه امامیه کتاب کمال الدین و تمام النعمه تألیف محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی، مشهور به «شیخ صدوق» از روایان حدیث اهل بیت (علیهم السلام) در قرن چهارم هجری است. بسیاری از رجال شناسان شیعه از شیخ صدوق با عباراتی چون فقیه، ثقه، آشنا به اخبار، چهره برجسته شیعه، جلیل القدر، حافظ احادیث، ناقد آثار و آشنا به رجال یاد کرده‌اند. (نجاشی، ۱۴۰۷، ص ۳۸۹؛ شیخ طوسی، بی تا، ص ۱۵۶؛ ابن شهر آشوب، ۱۳۸۰ق، ص ۱۱؛ ابن داود، ۱۳۸۳، ص ۳۲۴؛ ابن ادریس حلی، ۱۴۱۰، ج ۲، ص ۵۲۹).

برخی از علمای اهل سنت با تعبیری همچون: از بزرگان شیعه از مشاهیر روایی، رئیس شیعه، صاحب تصانیف به توصیف شیخ صدوق پرداخته‌اند. (خطیب بغدادی، بی تا، ج ۳، ص ۸۸؛ سمعانی، ۱۹۹۸، ج ۴، ص ۵۴۴؛ ذهبی، ۱۴۱۳، ج ۱۶، ص ۳۰۳).

در ارزش و اعتبار کتاب کمال الدین می‌توان گفت که برخی از علماء شیعه سخنان شیخ صدوق و پدر بزرگوارشان را مانند نص منقول و خبر مأثور می‌دانند و وثاقت او را امری ضروری مانند وثاقت سلمان و ابوذر می‌شمارند. (مجلسی، ۱۴۰۴، ج ۵، ص ۴۰۵؛ محدث نوری، ۱۴۰۸، ج ۱۹، ص ۱۸۹ و ۱۹۱).

احادیث و مطالب مستندی در این کتاب آمده که میزان ارتباط کتاب را با موضوع این تحقیق مشخص می‌کند از جمله: احادیثی درباره ی شباهتهای حضرت عیسی (ع) و حضرت مهدی (ع)، ولادت حضرت، نشانه های ظهور، و مسئله ی دجال.

۱-۷-۲. الغیبه نعمانی

کتاب غیبت نعمانی در نوع خودش کم نظیر و معتبر است که پیرامون غیبت حضرت مهدی (ع) بحث های مفصلی دارد. نویسنده این کتاب، ابو عبدالله، محمد بن ابراهیم بن جعفر کاتب نعمانی مشهور به «ابن زینب» از راویان بزرگ شیعه در اوایل قرن چهارم هجری به شمار می آید.

برخی از علماء و رجال شناسان نعمانی را از مشایخ بزرگ شیعه، دارای مقام و منزلتی بزرگ، و دارای شخصیتی شریف، عقیده ای صحیح می دانند. (نجاشی، ۱۴۰۷، ص ۳۸۵؛ ابن داود، ۱۳۸۳، ص ۲۹۱).

کتاب غیبت نعمانی از معتبرترین منابع در مباحث مهدویت شیعی و به ویژه در مسأله ی غیبت به شمار می آید. (طیسی ۱۳۸۰، ش ۱، www.hawzah.net)

احادیث و مطالب مستندی در این کتاب آمده که میزان ارتباط کتاب را با موضوع این تحقیق مشخص می کند از جمله: احادیثی درباره ی مجدد بودن حضرت مهدی (ع) و اینکه عیسی بن مریم (ع) به وجود او با نصارا روم احتجاج می کند که او خلیفه خداوند در زمین و رهبر جهان است.

۱-۷-۳. منتخب الأثر فی الإمام الثانی عشر

کتاب منتخب الأثر از کتب متأخر شیعه درباره ی امام زمان (عج) می باشد. نویسنده این کتاب، لطف الله صافی گلپایگانی، از مراجع تقلید شیعه در عصر حاضر است.

بسیاری از علماء و بزرگان از جمله: هاشمی گلپایگانی، کاظمی خراسانی، امام خمینی، آیت الله العظمی گلپایگانی، سبحانی، سلمان خاقانی از ایشان با عباراتی چون، فاضل، عالم، علم العلم و مناره، متعهد، اکابر فقهای معاصرین، صاحب مقام علمی شامخ، فقیهی وارسته، پیر بزرگواریاد کرده اند. (www.Saafi.net)

در ارزش و اعتبار کتاب منتخب الأثر می توان گفت که برخی از علماء این کتاب را دارای جامعیت بی نظیر، مرجع و منبعی مطمئن و در نوع خود کم نظیر دانسته اند. (مهدی پور، www.Saafi.net؛

www.tebyan.net؛ WWW.NOORMAGS.CoM؛ شهید مطهری، بی تا، ج ۱۸، ص ۱۶۹).

احادیث و مطالب مستندی در این کتاب آمده که میزان ارتباط کتاب را با موضوع این تحقیق مشخص می کند از جمله احادیثی درباره ی ولادت حضرت، نشانه ها و فتنه های پیش از ظهور، فرود آمدن حضرت عیسی (ع)، اقتدا حضرت عیسی (ع) در نماز به حضرت مهدی (ع)، دجال، کشتن دجال.

۱-۷-۴. تفسیر المیزان

کتاب تفسیر المیزان یکی از کتب تفسیری مهم شیعه است، آنچه که باعث اهمیت و امتیاز این تفسیر از سایر تفاسیر شده روش تفسیری این کتاب می باشد که تفسیر قرآن به قرآن است. نویسنده این کتاب، علامه سید محمد حسین طباطبایی تبریزی، یکی از مفاخر بزرگ مفسران اسلامی می باشد.

بسیاری از علماء و بزرگان از علامه طباطبایی با عباراتی چون، بزرگ مفسر قرآن کریم، چهره تابناک عرصه تفسیر، نابغه ی دهر، مجتهد در علوم عقلی و نقلی، سالک و عارف کامل، مربی اخلاق، فقیه صمدانی، معلم ربانی، عالم جلیل، من رجالات الفكر الإسلامی، دارای سلامت نفس یاد کرده اند. (جوادی آملی، ۱۳۸۸، ج ۱، مقدمه؛ حسن زاده آملی، ۱۳۷۶، ص ۹؛ حسینی تهرانی، ۱۴۲۳، ج ۱، ص ۱۸۴؛ معرفت، ۱۳۷۷، ص ۴۷۰؛ گرامی،

(WWW.NOORMAGS.CoM)

در ارزش و اعتبار کتاب المیزان می توان گفت که برخی از علماء این کتاب را اثری جاودانه و بی نظیر، کامل ترین و مهم ترین جامع ترین، تفاسیر موجود قرآن، و سرچشمه ی دیگر تفاسیر کنونی که بهره ای و خوشه ای از این تفسیر برداشته اند، دانسته اند. (جوادی آملی، ۱۳۸۸، ج ۱، مقدمه؛ معرفت، ۱۳۷۷، ص ۴۷۰؛ بخشایشی، ۱۳۸۲، ص ۹۱۴)

برخی مطالب کتاب المیزان، میزان ارتباط کتاب با تحقیق پیش رو را مشخص می کند. مطالبی چون: زندگینامه و تولد حضرت عیسی (ع)، بحث رجعت و یاجوج و ماجوج.

۱-۸. موعود امم

عشق به صلح و عدالت و یک حکومت عدل گستر در نهران هر انسانی وجود دارد. همه ملت ها با تمام اختلافهایی که در طرز تفکر، آداب و رسوم، عشقها و علاقه ها، خواستها و مکتبها دارند، از صلح و عدل لذت می - برند و با تمام وجود خواهان جهانی عاری از جنگ و ظلم اند. این خواسته محقق نخواهد شد مگر اینکه انقلاب عظیمی به گستردگی تمام عالم به وقوع بپیوندد. این انقلاب - یعنی بزرگترین رویداد تاریخ بشر و عظیمترین و گسترده ترین انقلاب دنیا - به رهبری کسی می تواند باشد که دارای صفات زیر باشد.

۱- آگاهی فوق العاده وسیع و بینشی ژرف و عمیق.

۲- دید و نظری صائب و بی مانند به وسعت جهان انسانی.

۳- دارا بودن طرحهای پخته انقلابی در همه زمینه ها.